

RAAP België – Rapport 1009

Nota Tolpoortstraat 102-104/106

Deinze

Nota Archeologisch Vooronderzoek

Programma van Maatregelen

Proefputten – 20231298

RAAP

Colofon**Titel:**

Nota Tolpoortstraat 102-104/106
Proefputtenonderzoek – 2023I298
Programma van Maatregelen

Status: Definitief

Datum: 13 november 2023

Auteur: S. Merchie

Projectleider: J. De Mulder

Kaartvervaardiging: S. Merchie

Terreinwerk: J. De Mulder, S. Merchie

Metaaldetectie: J. De Mulder, S. Merchie

Materiaal determinatie: J. De Mulder, G. Thomas

Raaproject: Detol02

Archeologienota: ID15553

Erkend archeoloog (type 1): RAAP België (OE/ERK/Archeoloog/2016/00154)

Bewaarplaats documentatie: RAAP België, Begoniastraat 13, 9810 Eke

Bevoegd gezag: agentschap Onroerend Erfgoed

RAAP België BV

Begoniastraat 13, 9810 Eke

telefoon: 09/311 56 20 - 0498/44 16 99

E-mail: raap@raap.be

© RAAP België BV, 2023

RAAP België aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
1 Inleiding	3
1.2 Samenvatting van het vooronderzoek	5
2 Gemotiveerd advies	7
2.1 De volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek	7
2.2 De aan-/afwezigheid van een archeologische site	7
2.3 Impactbepaling	7
2.5 Bepaling van de maatregelen	8
3 Programma Van Maatregelen – Behoud In Situ	9
3.1 Afbakening en strategie voor het behoud in situ	9

1 Inleiding

Dit programma van maatregelen is het tweede onderdeel van de nota die door RAAP België werd opgesteld in het kader van het opmaken van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen in het plangebied Tolpoortstraat 102-104/106 te Deinze. Dit document bevat de adviezen en/of maatregelen die werden opgesteld op basis van het tot nu toe uitgevoerde archeologische vooronderzoek (proefputtenonderzoek, beschreven in het bijgaande eerste deel: verslag van resultaten).

Het advies is om een behoud *in situ* op te leggen. De redenering die aan de basis ligt voor dit advies wordt in het hoofdstuk 'Gemotiveerd advies' uiteengezet. De verdere maatregelen die aan dit advies zijn gekoppeld worden toegelicht in het programma van maatregelen in de daar op volgende hoofdstukken.

1.1 Administratieve gegevens

- *Projectcode agentschap Onroerend Erfgoed:*

Voor elke fase van vooronderzoek is een projectcode aangevraagd bij het agentschap Onroerend Erfgoed. Deze projectcode is op alle documenten van het vooronderzoek, registratie, verpakking van vondstenmateriaal en verpakking van stalen aangebracht.

- 2023I298 – Archeologisch proefputtenonderzoek
- *Onderzoekskader:* uitvoer van het archeologisch vooronderzoek in uitgesteld traject zoals voorgeschreven in het programma van maatregelen van de archeologienota met ID15553¹
- *Erkend archeoloog (type 1):* RAAP België (OE/ERK/Archeoloog/2016/00154)
- *Naam plangebied en/of toponiem:* Tolpoortstraat 102-104/106, Deinze
- *Adres:* Tolpoortstraat 102-104/106
- *Deelgemeente/Gemeente:* Deinze
- *Provincie:* Oost-Vlaanderen
- *Kadastrale gegevens:* Deinze, Afdeling 1, Sectie B, percelen 346K, 347B, 348K (partim), 350V (partim)
- *Oppervlakte betrokken percelen:* 895 m²
- *Oppervlakte plangebied:* ca. 460m²
- *Oppervlakte bodemingreep:* ca. 460m²
- *Bounding box in Lambert-coördinaten (X/Y):*
 - zuidwest: X 91147 Y 185783
 - noordoost: X 91184 Y 185819

¹ <https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/15553>

1.2 Samenvatting van het vooronderzoek

RAAP België voerde in oktober 2023 een archeologisch vooronderzoek in uitgesteld traject uit ter hoogte van de Tolpoortstraat 102-104/106 te Deinze. Het onderzoek kadert binnen het verkrijgen van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen voor de bouw van een meergezinswoning. Het vooronderzoek bestond uit het onderzoeken van twee proefputten zoals voorgeschreven in het programma van maatregelen van de vooraf opgestelde en in akte genomen archeologienota (met ID15553²).

Het onderzoek had tot doel een inschatting te maken van het archeologisch potentieel van het terrein door middel van twee proefputten. Uit dit blijkt dat het archeologisch bodemarchief een goede bewaring kent. Tijdens het onderzoek werd een pakket van archeologisch relevante lagen, sporen en vondstmateriaal aangetroffen met een dikte tussen ca. 1m en 1,11m. Een postmiddeleeuwse ophogings- of nivelleringslaag die aanwezig is over het volledige terrein heeft de onderliggende oudere lagen, het muurwerk en andere grondsporen afgedekt. Het achterste deel van het onderzoeksgebied bevond zich volgens historische kaarten in de tuinzone van de vroegere bebouwing. Twee uitbraaksporen en het muurwerk van een vermoedelijke kelder kunnen mogelijk aan deze en/ of oudere bebouwing gelinkt worden. Verder werden enkele (ophogings-)lagen uit de late middeleeuwen aangetroffen, die mogelijks in verband te brengen zijn met het bouwrijp maken van het terrein of andere plaatselijke activiteiten. Opmerkelijk is het voorkomen van een zeer homogene, mogelijke middeleeuwse (akker)laag, die enkel voorkwam in de proefput aan de straatzijde van het perceel. Deze middeleeuwse lagen dekten de (gebioturbeerde) moederbodem af, waarin zich enkele sporen aftekenden die een relatieve datering van middeleeuws of ouder krijgen. Eén van deze sporen is een duidelijke, vierkante paalkuil, en kan mogelijk aan een oudere bewoningsfase of andere activiteit gelinkt worden. Een ander opmerkelijk spoor dat zich aftekende in de moederbodem was een kuil, waarvan de functie niet kon achterhaald worden, maar Romeins aardewerk bevatte.

Samenvattend kan gesteld worden dat het onderzochte gebied zich kenmerkt door het voorkomen van sporen die zowel aan rurale, als meer verstedelijkte activiteiten en bewoning kunnen gelinkt worden, en dat er indicaties zijn voor menselijke aanwezigheid binnen en rondom het onderzoeksgebied, vanaf de Romeinse periode.

Verder onderzoek op deze locatie kan bijdragen aan het beter begrijpen van de (bouw)evolutie van deze percelen, van de evolutie van een rurale naar meer verstedelijkte omgeving en bijhorend landgebruik, van de stadsontwikkeling van Deinze en de verhoudingen tussen de stadsdelen van Deinze en Petegem-aan-de-Leie en ook de aanwezigheid van oudere menselijke aanwezigheid binnen het onderzoeksgebied (o.a. vroege middeleeuwen en Romeinse tijd) en de ruimere omgeving.

Ietwat atypisch wordt bij de toekomstige werken het terrein om stabiliteitsredenen opgehoogd en niet verder afgegraven. Diepere uitgravingen in functie van een waterciterne en een liftput werden door middel van het proefputtenonderzoek al gewaardeerd. Verder worden geen diepere

² <https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/15553>

ondergrondse niveaus voorzien. Hierdoor worden deze archeologische sporen en structuren niet bedreigd en is *in situ* bewaring mogelijk.

2 Gemotiveerd advies

In dit hoofdstuk voorafgaand aan het feitelijk programma van maatregelen (al dan niet bestaande uit meerdere onderdelen) wordt duidelijk gemaakt waarom er op basis van het archeologische vooronderzoek al dan niet aanvullend archeologisch onderzoek moet worden uitgevoerd in het kader van het dossier waar deze archeologienota deel van uitmaakt.

2.1 De volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek

Op basis van de in het verslag van resultaten beschreven delen van het archeologische vooronderzoek kan een gegronde uitspraak worden gedaan over de aan- of afwezigheid van archeologisch erfgoed. Er is op basis hiervan een archeologische verwachting opgesteld en de afweging voor de noodzaak tot verder vooronderzoek heeft een voldoende gefundeerde conclusie opgeleverd. Er kon tenslotte in voldoende mate een besluit worden genomen over de impact van alle geplande werken op eventueel aanwezige archeologische resten. Het uitgevoerde vooronderzoek is daarom in volledigheid uitgevoerd.

2.2 De aan-/afwezigheid van een archeologische site

Het onderzoek heeft aangetoond dat het plangebied een hoge archeologische verwachting kent.

2.3 Impactbepaling

De geplande werkzaamheden zullen door hun aard geen impact hebben op eventueel aanwezige archeologische resten.

Bij de afbraak van de aanwezige bebouwing werd door de aannemer een grote hoeveelheid grond afgevoerd, waardoor het maaiveld ca. 0,7m-0,9m onder het trottoir kwam te liggen. Hierdoor dient in functie van de toekomstige werken het terrein te worden opgehoogd tot het oorspronkelijke niveau van vóór de afbraak (zie ook 3.1.). De diepte van de geplande bodemingrepen wordt dan behouden tegenover dit oorspronkelijke niveau van vóór de afbraak. Hierdoor is er ruim voldoende buffer aanwezig tussen de geplande ingrepen en de aangetroffen relevante archeologische niveaus die zich op 1,3-1,5m onder het oorspronkelijk maaiveld.

De ingreep voor het grootste deel van de vloerplaat bedraagt slechts 45cm. Op de randen van de plaat wordt een iets diepere ingreep voorzien van 80cm. Voor de parkeer- en bergingszone wordt een ingreep van 50cm voorzien.

De zone ter hoogte van de geplande liftput (-1,95m) werd reeds verstoord door de aanwezigheid van een recente kelder. Ook de zone van de geplande citerne werd reeds onderzocht tijdens dit proefputtenonderzoek. Er worden verder geen ondergrondse niveaus voorzien. Hierdoor worden de archeologische sporen en structuren niet bedreigd en is *in situ* bewaring mogelijk.

2.4 Waardering van de archeologische site

Over het volledige terrein wordt, zowel ruimtelijk als in de diepte, archeologie verwacht. De archeologische relevante sporen manifesteren zich onder de postmiddeleeuwse ophogingslaag op een diepte tussen 1,3-1,5m vanaf het huidig straatniveau. Op basis van de gegevens van het proefputtenonderzoek wordt er een pakket met archeologisch lagen, sporen, structuren en vondstmateriaal verwacht met een dikte tussen ca. 1m en 1,11m. In de moederbodem zelf bevinden zich de oudste sporen, die minstens dateren uit de middeleeuwen (14e eeuw). Het onderzochte gebied kenmerkt zich door het voorkomen van sporen die zowel aan rurale, als meer verstedelijkte activiteiten en bewoning kunnen gelinkt worden, en het voorkomen van een vroegmiddeleeuwse fibula en Romeins aardewerk zijn indicaties voor menselijke aanwezigheid binnen het onderzoeksgebied vanaf de Romeinse periode. Op basis van de bodemprofielen wordt vermoed dat de moederbodem (deels) afgetopt is, en er werden geen lithische artefacten aangetroffen, waardoor de kans op het aantreffen van een intacte steentijdsite laag wordt ingeschat.

Verder onderzoek kan bijdragen aan het beter begrijpen van de (bouw)evolutie van deze percelen, van de evolutie van een rurale naar meer verstedelijkte omgeving en bijhorend landgebruik, van de stadsontwikkeling van Deinze en de verhoudingen tussen de stadsdelen van Deinze en Petegem-aan-de-Leie en ook de aanwezigheid van oudere menselijke aanwezigheid binnen het onderzoeksgebied (o.a. vroege middeleeuwen en Romeinse tijd) en de ruimere omgeving.

2.5 Bepaling van de maatregelen

In het volgende hoofdstuk wordt gespecificeerd welke maatregelen aan de voorgenoemde conclusies van het gemotiveerde advies worden gekoppeld.

3 Programma Van Maatregelen – Behoud *In Situ*

Aangezien de geplande bouwingrepen geen bedreiging vormen, maar er wel archeologisch bodemarchief aanwezig is, wordt een behoud *in situ* van de archeologische resten geadviseerd.

Ook blijft de **meldingsplicht** gelden bij **toevalsvondsten** (ofwel de vondst van een roerend of onroerend goed met archeologische erfgoedwaarde, zoals deze omschreven wordt in Artikel 5.1.4. van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013). Dit geldt voor vondsten gedaan buiten de context van archeologisch vooronderzoek, archeologische opgravingen, of gebruik van een metaaldetector³.

3.1 Afbakening en strategie voor het behoud in situ

Met uitzondering van de verstoorde kelderzone en de twee proefputten waarin het bodemarchief reeds integraal is onderzocht, wordt voor de resterende oppervlakte van het onderzoeksgebied een bewaring *in situ* geadviseerd (figuur 1). De relevante archeologische niveaus die *in situ* bewaard zullen worden bevinden zich op een diepte van 8,5m tot 8,15m+TAW (zie schematische weergave op figuur 2).

Dit is mogelijk omdat er reeds een historische post-middeleeuwse ophogingslaag als buffer aanwezig is, die verder zal worden aangevuld met een recent ophogingspakket tijdens nog uit te voeren ophogingswerken op het terrein. Pas daarna wordt met de bouwwerkzaamheden gestart. Hierdoor is een ruim voldoende buffer aanwezig tussen de geplande werken en de aanwezige archeologisch relevante sporen en structuren.

³ Procedure: een archeologische toevalsvondst dient binnen drie dagen gemeld te worden aan het agentschap Onroerend Erfgoed, waarbij de vondst en haar vindplaats beschermd worden tot tien dagen na het vinden. De melding kan gemaakt worden via de website: <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/vondstmeldingen/toevalsvondsten/formulier>.

Figuur 1. GRB met aanduiding van het plangebied en de zone met in situ bewaring van het bodemarchief.

Bij de afbraak van de aanwezige bebouwing werd door de aannemer reeds een bodemvolume tot ca. 0,7m-0,9m-mv. van het post-middeleeuwse ophogingspakket afgevoerd. Hierdoor lag het maaiveld van het terrein bij aanvang van het proefputtenonderzoek reeds 0,7-0,9m onder het huidige straatniveau.

Om logistieke en stabiliteitsredenen is de huidige toestand van het terrein niet geschikt om op te bouwen. In functie van de toekomstige werken dient het terrein dus terug te worden opgehoogd, tot het oorspronkelijke niveau van vóór de afbraak (figuur 2).

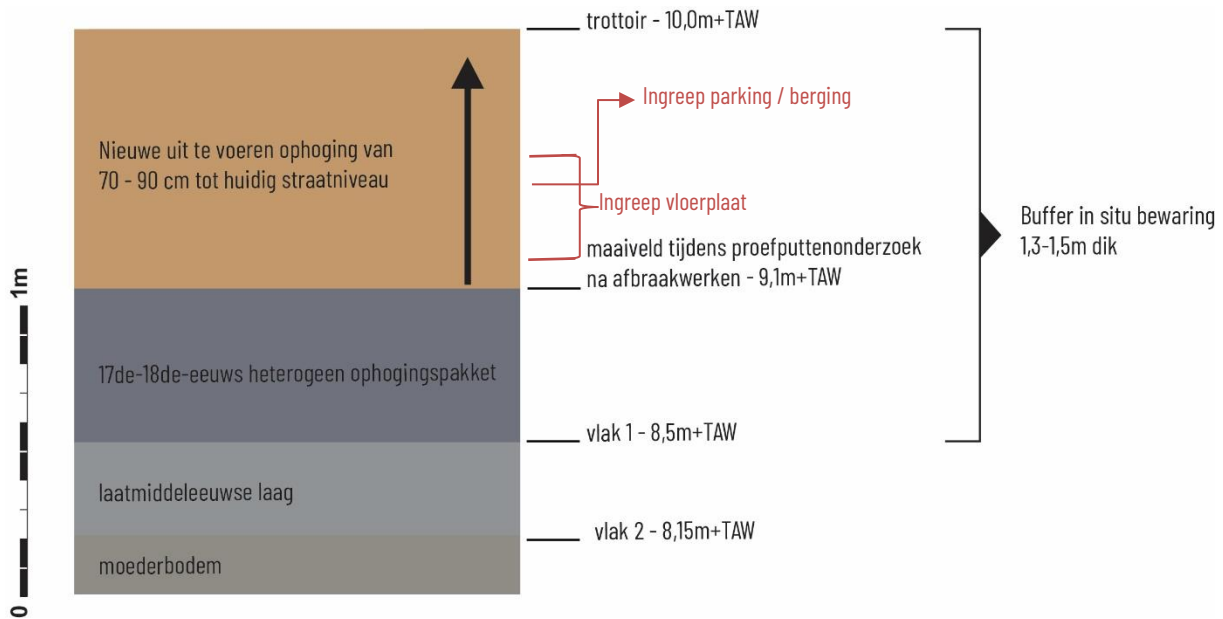
Aan de bouwplannen worden verder geen wijzigingen doorgevoerd. De diepte van de geplande bodemingrepen wordt behouden.

Na de ophoging zal op het terrein een dubbele buffer aanwezig zijn van 1,3-1,5m ten opzichte van het eerste relevante archeologisch vlak (figuur 2). De ingreep voor het grootste deel van de vloerplaat bedraagt slechts -45-mv. Op de randen van de plaat wordt een iets diepere ingreep voorzien van -80cm-mv.

De zone ter hoogte van de geplande liftput werd reeds verstoord door een keldervolume. Zonder de aanwezigheid van het keldervolume zou de voorziene bodemverstoring van 1,65m-mv de laatmiddeleeuwse laag geraakt hebben (figuur 2). Deze laag werd echter tijdens het vooronderzoek reeds uitvoerig onderzocht, gewaardeerd en bemonsterd.

Ook de zone van de geplande citerne werd reeds volledig onderzocht en gewaardeerd tijdens het proefputten onderzoek (figuur 1).

Er worden verder geen ondergrondse niveaus voorzien. Hierdoor worden de archeologische sporen en structuren niet bedreigd en is in situ bewaring mogelijk.

Figuur 2. Schematische weergave van de strategie voor behoud in situ. De buffer voor in situ bewaring zal 1,3m tot 1,5m bedragen tot het eerste archeologisch vlak.

3.2 Uitvoeringswijze

De aanwezige post-middeleeuwse ophogingslaag, met een dikte van ca. 40-60cm, fungeert als historische buffer op het eerste archeologisch vlak (figuur 2).

Dat deze historische buffer volstaat voor een machinale ophoging blijkt uit de goede staat van bewaring van de sporen, na afbraakwerken, in de aangesneden oudere stratigrafische niveaus (vlak 1 & 2). Het terrein wordt echter nog verder opgehoogd met een nieuw ophogingspakket van ca. 70-90cm.

Hiermee wordt het terrein in zijn oorspronkelijke staat hersteld tot op het huidige straatniveau van ca. 10,0m+TAW. De dikte van de integrale buffer zal 1,3-1,5m bedragen.

Deze werken dienen te worden uitgevoerd door een vakbekwame grondwerker.

Bij de ophoging van het terrein mogen, vooraleer het maaiveldniveau is hersteld tot aan het huidige straatniveau, in geen geval nieuwe bodemverstoringe (graaf)werken worden uitgevoerd.

De bodemverstoringen in functie van de geplande bouwwerken dienen zich vervolgens te beperken tot binnen de voorziene buffer van 1,3m onder het huidige straatniveau.